

Arbeidsongevallen nader bekeken

De Nederlandse Arbeidsinspectie publiceerde op 5 oktober 2023 de Monitor Arbeidsongevallen 2022. Het lijkt erop dat er sprake is van meer arbeidsongevallen, maar er zijn wel minder dodelijke slachtoffers te betreuren.

tekst Paul Verloop

De monitor geeft inzicht in de door de Arbeidsinspectie afgeronde onderzoeken naar arbeidsongevallen door aantallen, trends en achtergrondkenmerken van bedrijven en slachtoffers op een rijtje te zetten. De informatie die de Arbeidsinspectie verzamelt tijdens de ongevalsonderzoeken kan vervolgens weer worden gebruikt om met verschillende branches in gesprek te gaan over de mogelijkheden om toekomstige arbeidsongevallen zoveel mogelijk te voorkomen.

Feiten en cijfers

Eerst even wat feiten en cijfers op een rijtje. In 2022 startte de Arbeidsinspectie 2418 onderzoeken. Dat zijn er meer dan in de voorafgaande vier jaar. Ook het aantal afgesloten onderzoeken (2295) lag hoger dan in voorgaande jaren. Dat geldt helaas ook voor het aantal slachtoffers van arbeidsongevallen: bij de in 2022 afgeronde ongevalsonderzoeken waren 2357 slachtoffers betrokken. Een fors hoger aantal dan in 2021 (420 personen).

Het aantal dodelijke slachtoffers van arbeidsongevallen lag wel een stuk lager dan in voorgaande jaren: er waren er veertig te betreuren in 2022. Dat is ongeveer een derde minder dan in 2021: toen vielen er 62 dodelijke slachtoffers. Ook toen was al sprake van een dalende trend.

Het lijkt er dus op dat er sprake is van meer arbeidsongevallen, maar de ongevallen lijken wel minder zwaar gezien het feit dat er minder dodelijke slachtoffers zijn.

Gemeld aan inspectie

Het is belangrijk om ten aanzien van deze cijfers te vermelden dat alleen die arbeidsongevallen worden meegeteld die zijn gemeld aan de Arbeidsinspectie én die voldoen aan het criterium van een meldingsplichtig ongeval als bedoeld in art. 9 Arbeidsomstandighedenwet (hierna: Arbowet). Het moet dus gaan om arbeidsongevallen die hebben geleid tot de dood, blijvend letsel of een ziekenhuisopname.

Dat betekent ook dat er arbeidsongevallen buiten de cijfers blijven. Het gaat daarbij uiteraard om de minder ernstige arbeidsongevallen, die dus niet meldingsplichtig zijn, maar ook om de arbeidsongevallen met zzp'ers. Zelfstandig werkende zzp'ers hebben immers geen werkgever als bedoeld in art. 9, eerste lid Arbowet en dus is er ook nie-

mand verplicht melding te maken van een arbeidsongeval dat de zzp'er is overkomen.

De meeste ongevallen

Terug naar de dingen die we wel kunnen afleiden uit de cijfers. Om een goed beeld te kunnen krijgen van de sectoren waarin de meeste arbeidsongevallen plaatsvinden, wordt gekeken naar het aantal ongevallen per 100.000 banen. Het grootste aantal slachtoffers valt bij bedrijven die in de categorie 'waterbedrijven en afvalbeheer' vallen. Daarnaast horen ook de 'bouwnijverheid', 'landbouw, bosbouw en visserij', 'industrie' en 'vervoer en opslag' tot de categorieën waarin relatief veel slachtoffers vallen. Bij ongeveer een derde van de arbeidsongevallen is volgens de monitor sprake van blijvend letsel. De kans op blijvend

letsel is het grootst in de sector industrie. Opvallend genoeg is in de sector bouw vaker sprake van niet-blijvend letsel.

Botbreuken hebben een bovengemiddeld aandeel in het ongevallenletsel in de sector Vervoer en opslag. Bij 65 procent van de ongevallen in deze sector is er sprake van botbreuken. Ook in de bouw en de landbouw, bosbouw en visserij komen botbreuken iets vaker voor dan gemiddeld. 16 procent van de arbeidsongevallen die de Arbeidsinspectie heeft onderzocht, leidde tot een amputatie; in de industrie is dit 25 procent. Dat zijn schokkend hoge percentages.

Opvallende zaken

Nog wat opvallende zaken. Het aantal slachtoffers bij kleine bedrijven is verhoudingsgewijs groter dan het aantal

slachtoffers bij grote bedrijven: 62 slachtoffers per 100.000 banen bij bedrijven met minder dan 10 werknemers tegen 10 slachtoffers per 100.000 banen bij bedrijven met meer dan 100 werknemers.

Uit de Monitor blijkt dat mannen acht keer zo vaak slachtoffer worden van een arbeidsongeval. In de Monitor wordt dat geweten aan de sectoren waarin veel arbeidsongevallen plaatsvinden. Dat zijn sectoren waarin het aantal mannelijke werknemers (veel) groter is dan het aantal vrouwelijke werknemers. Of een oorzaak is dat mannen onhandiger of onvoorzichtiger zijn, vermeldt de Monitor niet. Slechts één vrouw werd slachtoffer van een dodelijk arbeidsongeval.

Nieuwe werkwijze

Op 1 oktober 2020 is de Arbeidsinspectie gestart met een nieuwe werkwijze: de gedifferentieerde aanpak ongevalsonderzoek (GAO). Vanaf 1 januari 2023 is dit de standaardwerkwijze. Waar het ongevalsonderzoek voor 1 januari 2023 altijd door de Arbeidsinspectie zelf werd verricht, wordt het ongevalsonderzoek nu overgelaten aan de werkgever zelf. Die moet de resultaten van dit eigen onderzoek delen met de Arbeidsinspectie in de vorm van een rapportage en een verbeterplan. De arbeidsinspectie beoordeelt vervolgens de rapportage en het verbeterplan en kan controles uitvoeren om te bekijken of het verbeterplan in voldoende mate is geïmplementeerd. Het doel van GAO is het zelflerend vermogen van organisaties te benutten en de bewustwording van risico's in een bedrijf te vergroten en het bedrijf passende maatregelen te laten nemen om de veiligheidsrisico's te verkleinen.

Overtredingen

In 2022 zijn er in 893 afgeronde ongevalsonderzoeken (40%) een of meerdere overtredingen geconstateerd, in totaal 1398. Het aantal afgesloten zaken met een geconstateerde overtreding is in 2022 lager dan in 2021. Toen werd in 47 procent van de afgesloten zaken een overtreding geconstateerd. Deze afname is te verklaren vanuit de toepassing van de GAO. Handhaving kan volgen op een ongevalsonderzoek. Maar de Arbeidsin- »

Bij ongeveer een derde van de arbeidsongevallen is volgens de monitor sprake van blijvend letsel

Zelfstandig werkende zzp'ers hebben geen werkgever en dus is melding van hun arbeidsongevallen niet verplicht

spectie gaat niet over tot ongevalsonderzoek als de rapportage en het verbeterplan zijn goedgekeurd.

Niet voldaan aan RI&E

Het is wat mij betreft opvallend dat in een minderheid van de afgeronde ongevalsonderzoeken overtredingen zijn geconstateerd. Dat betekent immers dat in 60 procent van de ongevalsonderzoeken geen sprake is geweest van enige overtreding van de Arbeidsomstandighedenwet en/of de regels uit het Arbeidsomstandighedenbesluit. Terwijl toch in veel gevallen op z'n minst gezegd zou kunnen

worden dat na het zich voordoen van een arbeidsongeval de RI&E niet heeft voldaan (art. 5 Arbowet) of dat sprake is van overtreding van art. 32 Arbowet. Dat is de bepaling die het de werkgever verbiedt 'handelingen te verrichten of na te laten in strijd met deze wet of de daarop berustende bepalingen indien daardoor, naar hij weet of redelijkerwijs moet weten, levensgevaar of ernstige schade aan de gezondheid van een of meer werknemers ontstaat of te verwachten is.' Betwist kan worden of bij alle arbeidsongevallen sprake is van levensgevaar of gevaar voor ernstige schade aan de ge-

zondheid, maar bedacht moet daarbij worden dat de ernst van het opgelopen letsel in veel gevallen afhankelijk is van toevalligheden: een ernstige omissie kan kleine gevolgen hebben, terwijl een kleine omissie tot grote schade aan de gezondheid kan leiden.

Boeterapport

In slechts 29 procent van de gevallen werd een boeterapport opgesteld. Dat betekent dus dat zelfs al zijn overtredingen geconstateerd, deze bepaald niet altijd leiden tot boeteoplegging. Ten aanzien van de dodelijke arbeidsongevallen vermeldt de Monitor dat slechts in zeven gevallen (17,5%) een boeterapport werd opgesteld. Hoewel de Monitor dat niet expliciet vermeldt, kan ervan worden uitgegaan dat in de andere gevallen telkens is gekozen voor een strafrechtelijke afdoening van het onderzoek naar het arbeidsongeval. Bij arbeidsongevallen met dodelijke afloop wordt immers standaard een strafrechtelijk onderzoek gestart en niet volstaan met het bestuursrechtelijk onderzoek.

Lerend effect

De Monitor Arbeidsongevallen laat zien dat er een stijgende trend is bij het aantal arbeidsongevallen. Op grond daarvan zou kunnen worden gesteld dat het lerend effect dat met het GAO wordt beoogd nog niet valt terug te zien in de cijfers van de arbeidsongevallen. Laten we hopen dat het GAO wel degelijk het beoogde lerend effect zal hebben en dat niet alleen het aantal zeer ernstige (dodelijke) arbeidsongevallen blijft dalen, maar ook de andere arbeidsongevallen weer een dalende trend zullen laten zien. «

